

Liikmete huvide esindamine õigusloomes

Üks tõhusamaid viise omavalitsuste huvide kaitsmiseks on osalemine õigusloomeprotsessis, kus otsitakse tasakaalu keskvalitsuse eesmärkide ja kohalike omavalitsuste tegelike võimaluste vahel.

Vabariigi Valitsuse määruse kohaselt tuleb kõik eelnõud, mis puudutavad kohaliku omavalitsuse üksuste õigusi, kohustusi või elukorraldust, kooskõlastada ELVLiga. Samuti esitatakse ELVLi poolt arvamusi ja tähelepanekuid eelnõude kavandite ning Riigikogu menetluses olevate eelnõude kohta.

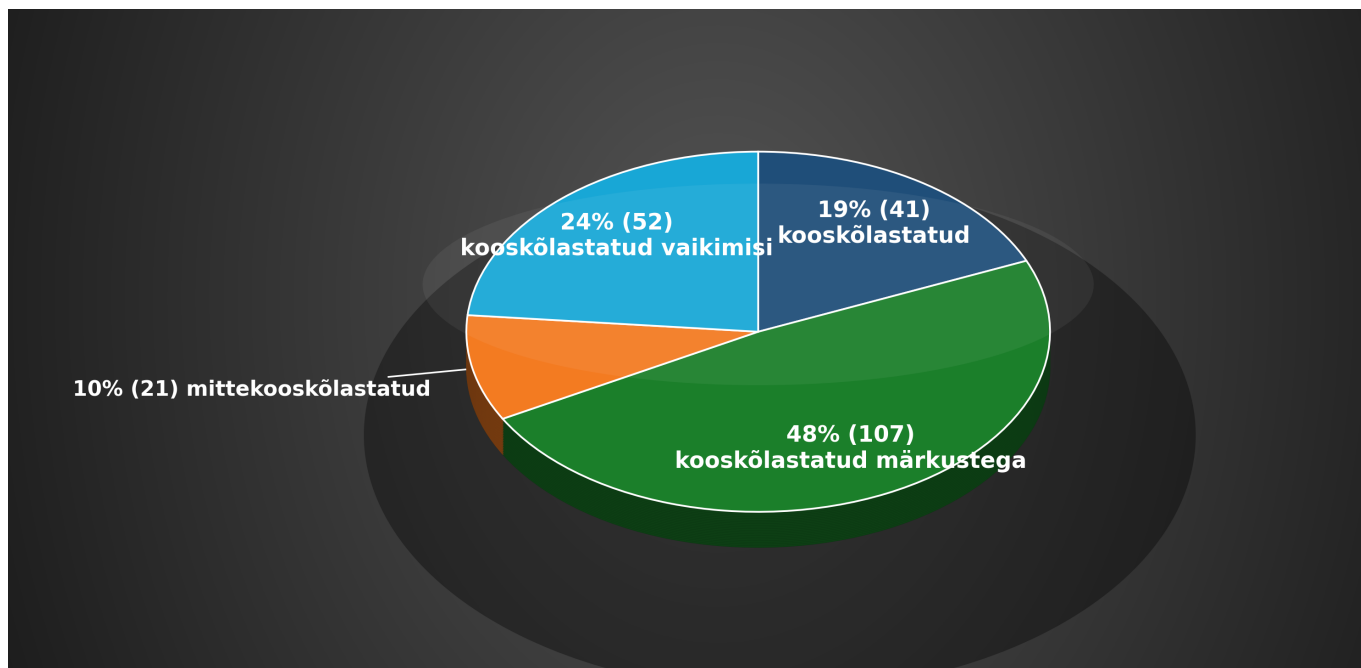
ELVLi büroo töötajad teevad saabunud eelnõudele – olgu need tulnud eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu või ministeeriumist otse – esmase kiiranalüüsi ning saadavad need seejärel omavalitsustele arvamuse andmiseks. Omavalitsustelt laekunud märkuste ja ettepanekute analüüsimine ning koondamine ELVLi selgeks ja tasakaalukaks seisukohaks on protsessi üks keerukamaid etappe.

Omavalitsused on väga erineva suuruse ja haldussuutlikkusega. Mõni keskviimu poolt kavandatav nõue võib olla ühele omavalitsusele lihtsalt täidetav, kuid teisele tõsiseks väljakutseks. Seetõttu ei jookse võimalikud vastuolud tingimata suurte ja väikeste valdade või linnade vahel, vaid sõltuvad sageli konkreetsetest oludest. Ettepanekud kooskõlastamise käigus võivad olla omavahel vastuolus, kuna iga arvamus peegeldab tihti arvamuse andja koondvaateid, mis sõltub konkreetse inimese maailmavaatest, poliitilistest, usulistest jms tõekspidamistest.

ELVLi ülesanne on koostöös liikmetega tuvastada eelnõudes peituvad olulised nüansid ning leida tasakaalustatud kompromissid, mis arvestavad võimalikult paljude omavalitsuste ootuste ja võimalustega.

ELVLile esitati kooskõlastamiseks **238 eelnõu** (seisuga 22.12.2025), sh väljatöötamiskavatsusi **13**, seaduse eelnõusid **91**, Vabariigi Valitsuse määruse eelnõusid **26**, Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõusid **9**, ministri määruse eelnõusid **82**, ministri käskkirja eelnõusid **7**, arengukava eelnõusid **2** ja muid eelnõusid **10**.

Kooskõlastasime 41, märkustega 107, ei kooskõlastanud 21 ja vaikimisi kooskõlastasime 52 eelnõu.

Riigikogusse jõudnud seaduseelnõude komisjoni istungil osales ELVL kolmel korral: veebi vahendusel ja KOKSi muutmise seaduse eelnõu puhul kohapeal põhiseaduskomisjonis. Esitasime komisjonides liidu märkused ja ettepanekud ning vastasime komisjoni liikmete küsimustele.

2025. aastasse mahtus neli Riigikohtus arutlusel olevat asja. Kolme puhul oli menetlus kirjalik ja piirdus arvamuse andmisega. Üks istung oli avalik, kus tuli esineda ettekandega ja vastata kohtu küsimustele.

- ✓ **5-24-34** Detailplaneeringu algatamisest keeldumine ja halduslepingu sõlmimine Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium selgitas otsuses, et planeerimisseadus võimaldab kohaliku omavalitsuse üksusel kaaluda detailplaneeringu algatamata jätmist seoses detailplaneeringu elluviimisega kaasnevate sotsiaalse taristu väljaehitamise kuludega. Samuti on omavalitsusüksustel piisavad võimalused, et sõlmida detailplaneeringu menetluses sotsiaalse taristu rajamisega seotud halduslepinguid.
Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit [Lahendid | Riigikohus](#)
- ✓ **5-24-33** Kohaliku omavalitsuse üksuste rahastamissüsteemi ümber korraldavate tulumaksuseaduse muudatuste põhiseaduspärasus Tulumaksuseaduse muudatused, millega 2025., 2026. ja 2027. aasta 1. jaanuarist suurendatakse järk-järgult KOVile rahvastikuregistrijärgse elaniku riiklikust pensionist laekuva tulumaksu osakaalu ja vähendatakse järk-järgult elaniku muust maksustatavast tulust laekuva tulumaksu osakaalu, kuni need on võrdsed (10,23%), ei riku Saue valla enesekorraldusõigust ega finantstagatise (PS § 154 lg-d 1 ja 2). Tulumaksuseaduse muudatused aitavad tasandada ülemääraseid erinevusi omavalitsuste tuludes ühe elaniku kohta ning täita riigi põhiseaduslikku kohustust tagada linnade ja valdade ühtlasem rahaline toimetulek ning avalike teenuste pakkumine üle Eesti. Riigil pole kohustust soosida töökohtade koondumist tömbekeskustesse ja valglinnastumist, eriti kui see toimub ülejäänud omavalitsuste arengu ja maksutulu arvel. KOVidel pole õigust sellele, et kord juba saavutatud rahastamise taset kunagi ei vähendata. Põhiseadusest ei tulene nõuet eelistada riigi vajadustele omavalitsuste vajadusi.
Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit [Lahendid | Riigikohus](#). Ja tervikuna vaadatav [Riigikohtus arutati kohalike omavalitsuste rahastamise ümberkorraldamise](#)

✓ **põhiseaduspärasust.**

- ✓ **5-25-6.** Õiguskantsleri taotlus tunnistada kehtetuks Tallinna linnavolikogu 15. detsembri 2022. a määruse nr 24 „Avalikult kasutatava ehitise ehitamise ja selle rahastamise kord“ § 18. Riigikohus märkis, et omavalitsus peab juba planeeringu koostamisel kaaluma, millised kulutused võivad talle selle elluviimisega kaasneda. Muuhulgas tuleb vajadusel paika panna, kuhu ja millised avalikud ehitised rajatakse ning mis tingimustel sõlmib omavalitsus arendajatega nende rahastamiseks halduslepingud. Nende küsimuste vastu on kõrgendatud avalik huvi ning valitud lahendustel on oluline ruumiline mõju, mis ulatub üldjuhul kaugemale arendatavast kinnistust ja selle lähiümbrusest. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsusega saab tutvuda [siin](#) ja riigikohtunik Ivo Pilvingu konkureeriva arvamusega [siin](#).
- ✓ **5-25-14** Kohtla-Järve linnavolikogu taotlus tunnistada põhiseadusvastaseks Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seadus (536 SE), millega võetakse kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel hääleõigus kolmandate riikide kodanikelt ja kodakondsuseta isikutelt, ning 6. mail 2025 vastu võetud kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse § 5 lõige 2.
Leitav [5-25-14/15](#)

Viited

ELVLile 2025. a kooskõlastamiseks esitatud eelnõud ministeeriumide lõikes

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 25.01.2026